

A Z E L S Ő T É G L A

Irta : Koldunov Szergej

Gribov kőműves leszerelés után visszament abba a gyárba, amelyben a háború előtt dolgozott. Bár a várost és a gyárat össze rombolták, bár Grubannak itt senkije se maradt az övéi közül — a felesége elpusztult a bombázások alatt, a gyerekei pedig messze északon rokonoknál voltak egy faluban — ő mégis éppen idejött, ahol az ifjúságát töltötte, ahol először szeretett, ahol megnöszült, felnevelte a gyerekeit és átélte sok örömet és szenvedést.

Még ugyanazon a napon, amikor megkapta a beosztását, akarta látni munkatársait, elbeszélgetni velük annál inkább, mert a nevekből látta, hogy munkatársai között sok ismerős van.

A gyár újjáépítését nem rég kezdték meg. A hosszú épület mögött nagy rakás épületanyag, papírszakokban cement hevert, amelyeket az esőtől viaszkosváson védett.

Gribovnak még nem volt alkalma ruhát változtatni. Abban a ruhában jött a gyárba, amelyben leszerelt, zsinóros nadrágban és a rövid örmesteri kabátban. A válpánt téglalapja helyén a szövet eredeti színe látszott. Örült, amikor az első lépésnél az öreg Prohoricssal találkozott, aki már azelőtt is, mint felügyelő szolgált a gyárban. Kicsi, összehúzóerős emberke volt, még hervadtabbnak tűnt fel, mint azelőtt, de a vidámsága a régi volt. Mindjárt megismerte Gribovot s átnézve papírjait üdvözölte őt.

Jó, hogy jöttél Jegor Ivanovics — mondta szokatlanul hangzó, váratlanul fiatalos hangon, és hunyított a szemével. Kiszolgáltatok, kiverekedtétek!

Ki — felelte Gribov.

Pár mindennapi és jelentőség nélküli szót váltottak. De, amikor Gribov eltűnt a bejáraton keresztül és a fal mentén az öntődébe indult, Prohorics kezében tartva sapkáját másodsor is utána nézett.

A kőműves annak az embernek nehéz és lassú járásával ment, aki már kezdett öregedni, de aki a természettel dacolva még fiatal volt. Úgy látszott semmit se kíván látni maga körül, merően a lábai elé nézett. Elvégre a látvány igazán nem volt vidám. Az épület, amelyik előtt Gribov elhagyta, olyan megnyomorított és összerombolt volt, mintha földrengés ráta volna meg. A falak sok helyen lehámlottak, máshol keresztül-kasul egymásra hányva feküdtek. Amott széles hasadék, amelyen egy ember keresztül húzódnak, emitt beházdák, néhol fal. Az épületben a hasadékon keresztül malterrakás látszott és gúzsba hajtogatott vas. Lehajtott fejjel Gribov eljutott addig az épületig, amelyet az ő osztaga épített újjá. Az üszkös romok látványától meg akart szökni. Neki, aki személyesen is szenvedte a veszteséget, háromszor olyan nehéznek és szomorúnak tűnt fel a látvány. Amikor felkapaszkodott az állványra még nem vette észre a munkásokat. A sor mintha még egyszer próbára akarta volna tenni. A keskeny területről a falak közül, ahol Gribov állt a gyártelep a legszomorúbb képet nyújtotta. A melléképületek homlokzata, látszott innen ablak és ajtó nélkül. Az ablak nyílások a folyó felé tángtattak, a pusztaság tele törmelékkel. A többi helyeket a félig lerombolt öntőde váza és vashengerlők töltötték ki. Mintha halálhozó vihar vonult volna keresztül a földön. Törmelék behorított mindent. Mindenhol a halálnak és pusztulásnak nyomai. A fekete és repedt ablaknyílásokon keresztül felégett és felrobbantott falak látszottak. A középső vashengerlő mellett pár bombakráter tángtatt, az alján méregszárga vízzel. A háború három éve alatt ezek a gödrök számtalanszor megteltek esővízzel. A víz régen megrozsdásodott hennük, a tetejüket föld, por és kór takarta. A bojtor-

ján széles levelei itt-ott a téglarakásokat is beborították. A műhelyekben kóro nőtt. A hasadékokban kamilka virágzott és az árvácska kék virágai búsulnak.

Gribov jól tudta, hogy a gyárat összerombolták, de az, amit saját szemével látott még borzalmasabbnak hatott, mint, amit elképzelt.

Ami teljes egészében elfogta az csodálatos keveréke volt a keserűségnek, dacnak és haragnak. Ezt az érzést ismerte már a frontról, halálos veszedelmek előtt ugyanígy érzett.

Emlékezett, milyen érzésekkel jött ide a leszerelés után. Elgondolta: a vasúti épületek tele lesznek emberekkel, kiabálás, zaj, szívélyes találkozás ismerősökkel. A vonatban úgy érezte, hogy összes gondjai eltűntek és soha sem térnek vissza.

Most egyszerre világos lett előtte — ha el is hagyta az ezredet — nem szűnt meg katonának lenni. Az ellenséget megsemmisítették, de a seb nyomai — ez az összevisszaság és romhalmaz — megmaradtak. Jegor Gribov gyűlölte az összevisszaságot és a halált, ő a békét, a rendet és az életet akarta szolgálni. Egész lelkével kívánta, hogy háza ablakai előtt, ahol majd a gyerekei laktak nyoma se maradjon a törmeléknek és közhalmaznak, a megrozsdásodott és meggöbösült gerendáknak.

— Mit nézel Jegor Ivánovics — egyszerre ismerős hangot hallott a háta mögött. — Nem ismered ki magadat?

Gribov megfordult és öreg barátját, Kuprijanov kőművest látta a háta mögött. Az is nemrég szerelt le, előtte érkezett s már dolgozott a gyárban. Szívélyesen kezelték, megálltak, még erősebben megölelték s orosz szokás szerint — az arcukon, azután szájukon megcsókolták egymást. Kuprijanov nem csodálkozott, hogy a hallgatag Gribov semmit sem felel neki.

— Igen, jól elintézte a német — mondta beszédesen. Sok kell hozzá, hogy előre haladjon a munka.

Kuprijanov hangján mesterkélt gondatlanság érzett, amellyel az emberek zavarukat akariák titkolni.

Gribov összehűzött homlokka, folyton, de határozottan mondta:

— Ezt nem lehet munkának nevezni! Mondd, hány legény van az osztágban? Kezdkd vagy értik a munkájukat? Én leszek a parancsnokuk.

Kuprijanov meglepéssel hallgatta Gribovot és valósággal fellelkesítette annak józan, üzleti hangja. Ő maga kiünnö mester volt, csak nagyon szelíd és puha jellemű és sehol se maradt soká, mint parancsnok.

— Te még mindig a régi vagy Jegor! — kiáltott fel barátságosan. Fehevülve sem fogsz egyetlen felesleges szót mondani. Tudom, hogy te leszel a parancsnokunk, mondta az előmunkás.

Tovább mentek, hogy Gribov megismerkedjen a munkával és az emberekkel.

— Hallottam, hogy a kőművesek mind nagyon fiatal fiúk. Hogyan jössz ki velük. Hány napot dolgoztok? Gribov sietett a kérdésekkel, csakhogy ne kelljen beszélni a legfőbbbről, ami aggodalommal töltötte el. Kuprijanov, mint lány és érzékeny emberek általában, gyorsan átvette Gribov hangulatát és éppen olyan hivatalos hangon hagyta helybe Gribov véleményét a nehézségekről és a munka eredményeiről.

Mindég feljebb és feljebb kapaszkodtak az állványon. Itt-ott frissen rakott téglát láttak. Így mentek egészen a tetőig. Gribov küzdött magával, hogy ne a gyár, hanem a folyó felé nézzen, amelynek vize csillámított az ablakhasadékon keresztül. A víz nyugtalanul rezgett a ragyogó napsütésben. Innét a part végéig pusztaság volt, ahonnan a szél elhozta a hamu keserű illatát. A folyó mögött a láthatáron a messzi erdő körvonala kékllett, míg szemük előtt a tér megtelt világossággal. Felkapaszkodtak az állvány legmagasabb fokára. Kuprijanov és Gribov megálltak a kőműves mellett, aki az új falat felhúzta. A kő-

műves még egészen fiatal ember volt, kész gyerek, aki éppen most tanulhatta ki a mesterségét. A munkáján a kevés önbizalommal rendelkező, lassú mozgású ember bizonytalansága érződött. Gribov egyszerre érezte, hogy a munkát így nem lehet folytatni.

Legyőzte magát, nehogy goromba szó hagyja el ajkát.

— Add csak nekem kis mesterkém! Hogy hívnak, Szergej? Hát így Szergej! Nézd hogyan kell dolgozni!

Megállt a munkahelyen, kikészítette a szükséges szerszámokat és kivette a rakásból az első téglát. A kellemes hűvösségű téglá sütötte az ujjait.

Négy év után először érezte kezeiben az erőt, izmaiban az egészséget.

Az első mozdulatnál elfogta a munka önkívülete. Mint a muzsikás, aki meghallja az első ütemet, tudatlanul és gépszerűen engedelmeskedett a következő ritmusnak. A téglák kezei között gyorsan haladtak előre és szabályos rendben erősen ragadtak egymáshoz. Már régen elfelejtett érzéseket élvezett egész testében. Az egyenletes lehajlásoktól és fölemelkedésektől kellemes, könnyű fájdalom ébredezett a hátában. A fiatal kőműves, mint elbűvölt nézte Gribovot. Életében először tárult fel előtte az igazság, hogy egyszerű, közönséges munka is lehet öröm és művészet. Csodálattal nézte, hogy milyen gyorsan nő a fal. A téglák, mint élő anyagból levő kockák megsokszorozódtak a szeme előtt, ahogy egyiket a másikra illesztette, berakva az összetoldott épület sebeit.

Gribov a munka szenvedélyében egyszerre megérezte, hogy az ő kezei már mennyire kívánták a munkát.

— Ohó, Jegor — mondta kis idő múlva Kuprijanov, aki figyelte Gribovot —, éppenséggel semmi se feleltetted el. Ki ér téged utol?

A tapasztalt mester dicsérete, aki szereti és érti a munkát, kellemes kiűntetés volt Gribovnak. A nehéz érzés helyét — amellyel a gerendákon fel-felé mászott — lelkesedés foglalta el.

A részt betönte. Most még feljebb mászott, hogy az utolsó téglát odahegyezze a peremre és innen vetett egy pillantást a gyár területére.

A látvány elképesztő volt. Most, hogy nem szorult a falak közé, tekintetével átfogta az egész szélességet és meglátta, amit lentről nem láthatott. Nemcsak a romok feküdtek előtte, hanem a munkában lévő gyár is, amelynek sok része nem is hagyta abba a munkát. A kémények füstöltek, a daruk mozogtak, a megjavított épületek nem rég festett tetőzetei fényltek.

A gyárnak ezen a részén is volt rombolás, friss téglákból piros és fehér szegélyek váltakoztak, mint nyomai a begyógyított sebeknek, amelyek csak most hegednek.

Mindenfelé átványokat emeltek, mindenfelé olyan emberek dolgoztak, mint Gribov. Ami fő, senkitől se volt idegen ez a fájdalmas érzés, amely arra indította őket, hogy gyorsabban mozogjanak és élesebben gondolkodjanak. Az épület beüvegzett nyílásain a lenyugvó nap aranyos visszfényei csillámlottak. A föld élte a maga örök életét, amely soha sem alszik ki. Az épületek között henyótalpas traktorok kigyóztak. Gribov egyszerre hallotta a motor zúgását, a teherkocsik fojtott hangját, emberi hangokat és a fémek pattogó zörejét. A szél, amely a folyó felől jött, tovább muzsikált a füleiben, de most a szomorú fűtyülésbe más is, szomorú és dacos hang is keveredett.

A kőműves beillesztette az utolsó téglát, kinyitotta kezét, amelyben szorosan tartotta a maletlapátot és tele tüdővel fellélegzett. Izzadt homlokát megörülte a katonakabát ujjával.

— Megizzadtál elvtárs? — kérdezte tőle ravaszul Kuprijanov. Elszóktál a munkától és most megerőltetted.

Gribov nyugodt és derűs mosollyal felelt.

— Nem tesz semmit — mondta — megszokjuk. Az első téglá mindig a legiorróbb.

fordította: **Damjanov Sárika**